

HZ. PEYGAMBER'İN İSLAM DÜŞMANLIĞI YAPAN MÜŞRİK VE YAHUDİ ELEBAŞLARININ ÖLDÜRÜLMESİ İÇİN GÖREVLENDİRDİĞİ SAHÂBİLER

Doç. Dr. Mehmet AKBAŞ*

Atıf@ Akbaş, M.(2017), Hz. Peygamber'in İslam Düşmanlığı Yapan Müşrik ve Yahudi Elebaşlarının Öldürülmesi İçin Görevlendirdiği Sahâbîler, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 37, s. 117-131*

Özet

Hz. Peygamber'in Medine'de İslâm'ı geniş kitlelere ulaştırmasından rahatsız olanlar aleyhte çeşitli faaliyetlerde bulunmaya başladılar. Hem onun şahsına hem de sahâbîlerine, eşlerine, müslüman hanımlara dil uzattılar ve bu şekilde İslâm'ın yayılmasına kendi çaplarında engel olmaya çalıştılar. Hz. Peygamber bunlara engel olmak için onları ortadan kaldırma gibi bir faaliyet gerçekleştirdi ve kendilerine yönelik eylemler için bazı sahâbîleri görevlendirdi. Muhammed b. Mesleme gibi sahâbîlerden oluşan bazı isimler bu zorlu ve tehlikeli görevi gerçekleştirdiler. Gönderilen sahâbîler görevlerini en güzel şekilde ifa ettiler. Kendilerine yönelik öldürme eylemi gerçekleştirilen kimseler ekseriyetle Yahudilerdi. Bu araştırmamızda Hz. Peygamber'in bu iş için görevlendirdiği sahâbîleri ve faaliyetlerini incelemiş bulunuyoruz.

Anahtar kelimeler: Sahâbî, müşrik, Yahudi, Medine, öldürme.

Companions Were Tasked By Prophet Muhammed For Killing Polytheist and Jew Who Working For Islamofobi

Abstract

Some people who were not happy with Prophet Muhammed's activities in Madina in relation to invite people to Islam. These people start to prevent Islam by assailing Muhammed, his family, his companions, and Muslim women. In order to eliminate these people, Prophet Muhammed chose some companions for doing this job. Some companions including Muhammed b. Maslama fulfil this difficult and important duty. These chosen companions done their job properly. Those who killing operation performed to them were

* Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, makbas72@hotmail.com

Jewish. This study examines companions who tasked by Prophet Muhammed, and their activities.

Key words: Companions of Muhammed, polytheist, Jewish, Madina, killing.

Giriş

Resûlullah'ın yanında her bir sahâbî İslâm'a hizmeti kendisine ödev kabul etmişti. İslâm'ın ilk nesli olan bu insanlar, Resûlullah'tan gelen emirleri yerine getirmede kusur göstermiyorlardı. Resûlullah, sahâbe içinden komutanlar tayin ediyor ve onlar da İslâm adına zaferler gerçekleştiriyorlardı. Sahâbenin önde gelenleri içinden valiler tayin ediyor ve onlar da insanları hak ve adalet çizgisinde idare etmede büyük başarılar gösteriyorlardı. Hz. Peygamber, o günkü dünyanın İran, Suriye ve Mısır gibi çeşitli coğrafyalarına elçiler tayin ediyordu. Onlar da İslâm davetini uzaklara götürmekte tereddüt göstermiyorlardı. Savaşlarda sancakları taşımaları için sancaktarlar tayin ediyordu. Seriyeye komutanlığına tayin edilen sahâbîler Resûlullah'tan aldıkları emirler doğrultusunda hareket ediyor ve üstün başarılar gerçekleştiriyorlardı.

O, Medine'den her ayrıldığında yerine namaz kıldırarak birini imam tayin ederdi. Bu işe tayin edilen sahâbî Mescid-i Nebevi'de Müslümanlara namaz kıldırarak için Resûlullah'a vekâlet ederdi. Mekke'nin fethinden sonra Arap Yarımadası'nın çeşitli bölgelerinde dikili bulunan putların kırılması için yine ashâbını görevlendirdi.

Hz. Peygamber, İslâm'a düşmanlıklarını açıkça gösterenlere, onun eşleri ve Müslümanlar aleyhinde konuşan ve onlar hakkında şiirler söyleyen bazı müşriklerin ve Yahudilerin öldürülmesi için ashâbından bazılarını bu azılı düşmanların bertaraf edilmesi için görevlendirdi. Zira İslâm davasının neşri önünde engel olmaya çalışan, insanların Hz. Peygamber'e karşı kin ve nefretle doldurulması yolunda çaba sarf eden bu kimseler bizzat üzerlerine yapılacak olan öldürme eylemleriyle ortadan kaldırılabiliyorlardı. İslâm'ın Medine'de rahatça yayılması, Müslümanların aleyhindeki o günün medyatik gücü diyebileceğimiz şiirle gerçekleştirilen saldırıların önünün kesilmesi ancak bu kimselerin bedenlerinin ortadan kaldırılması ile olabilecekti ve Resûlullah da bu konuda ashâbına müracaat etti.

Medine döneminin ilk yıllarında vuku bulan bu eylemler İslâm düşmanlarının susturulması yolunda atılmış adımlar olarak kayda geçti. Böylece kamuoyunun, Resûlullah'ın ve sair müslümanların aleyhinde kışkırtılması gibi girişimlerin de önüne geçilmiştir. Bu derece önemli bir

vazifede yer almaları için Ensârdan bazı sahabiler görevlendirilmiştir. Ensârın her iki güçlü kolu olan Evs ve Hazrec bu işin merkezinde yer aldılar.

Belli ve etkili şahısları ortadan kaldırma tarihte hep bir savaş taktiği olarak var olagelmıştır ve bu tür eylemlerde etkili şahsiyetler ortadan kaldırılmıştır. Resûlullah da bu taktiği uygulamış ve başarılı olmuştur. Daha önce müşrikler de bu taktiği uygulamak istediler. Nitekim müşrikler Mekke günlerinde İslâm'ın son peygamberini ortadan kaldırmak için karar almışlar, onu sağ ya da ölü olarak getirenlere yüz deve ödül vadetmişlerdi.

Kur'ân'ın fitnenin önüne geçilmesi yönündeki teşviki¹ İslâm'ın yayılışına mani olan fitne kaynağı kimselerin ortadan kaldırılması hususunu da ihtiva eder. İslâm'a ve müslümanlara dil uzatanların susturulması İslâm'a ısıdırılacak kalpler için önemlidir. Medine günlerinde atağa geçme sırası müslümanlardaydı. Hz. Peygamber'e ve davasına dil uzatan adamların ortadan kaldırılması icap ediyordu. Çünkü onun davasına dil uzatanlar bu yolla kendisini engellemek istiyorlar, bu minvalde her türlü girişimi ortaya koymaktan çekinmiyorlardı. Gerek Hz. Peygamber döneminde gerekse daha sonraki dönemlerde görülen bu tür öldürme eylemleri, günümüzde de devam etmektedir.²

I. Ka'b b. Eşref'in Öldürülmesi İçin Görevlendirilenler

Ka'b b. Eşref, Tayoğullarından olup anne tarafından soyu Nadiroğulları Yahudilerine dayanıyordu.³ Hz. Peygamber'in Medine'deki başarısı onu ciddi şekilde rahatsız etmişti. Hatta hakkında ayet inmişti. O, müşrikler için, *"Sizler onlardan daha fazla hidayet üzeresiniz"* diyordu. Nisa suresi onun bu tavrına açık şekilde cevap vermişti: *"Kendilerine Kitap'tan nasip verilenleri görmedin mi? Putlara ve bâtıla (tanrılara) iman ediyorlar, sonra da kâfirler için: "Bunlar, Allah'a iman edenlerden daha doğru yoldadır" diyorlar!"*⁴ Müslümanların Bedir başarısı ve bu savaşta müşriklerin önde gelenlerinin öldürülmesi Ka'b'ın Müslümanlara ve özelde de Resûlullah'a karşı kinini daha da artırmıştı. Hatta müşriklere *"Yazıklar olsun size!"* şeklinde sözler sarf ediyordu. O, müşriklerin elebaşlarının öldürülmüş

¹ Enfal 39.

² Dubai'de bir otelde 19 Ocak 2010'da kısa adı Hamas olan İslami Direniş Hareketi liderlerinden Mahmut el-Mabhuh bu şekilde öldürülmüştü ve bundan İsrail ajanları sorumlu tutulmuştu. <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/israil-ajanlari-sahte-pasaport-kullanmis-31928h.htm>. Erişim tarihi: 28 Mart 2017.

³ Muhammed İbn İshak, *Siyer*, yayına haz. Muhammed Hamidullah, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 413; Taberî, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'l-ümem ve'l-müluk*, Darü'l-Efkar ed-Devliyye, Lübnan 2004, s. 368; İbn Kesir, İsmail b. Ömer İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-II, Darü'l-Efkarî'd-Devliyye, Lübnan 2004, I, 521; Muhammed İbn Seyyidinnas el-Ya'meri, *Uyunu'l-eser fi fununi'l-meğazi ve's-şemail ve's-siyer*, Dimaşk, thz. s. 448; M. Ali Kapar, "Ka'b b. Eşref," *DîA*, XXIV, 3.

⁴ Nisa, 51. Bk. İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim*, byy. Darü Taybe, 1999, II, 334-335.

olmasını bir türlü kabullenemiyordu.¹ Hatta üzüntüsünden dolayı Medine'de duramamış kalkıp Mekke'ye gitmişti.²

Ka'b b. Eşref, insanların arasına çıkıp şiir söyleyerek Resûlullah'ı küçük düşürmeye çalışıyordu. Özellikle Gatafan Araplarına giderek aleyhte konuşmalar yapıyordu.³ Şair olup şiirleriyle Resûlullah'a dil uzatıyor, Müslümanları, onların hanımlarını hicvediyor ve müşrikleri Müslümanların aleyhinde kışkırtıyordu. Resûlullah'ın eşlerine ve Müslüman hanımlardan Ümmü'l-Fazl bint Hâris ve daha başka hanımlara dil uzatıyordu.⁴ Bedir'de öldürülen müşriklerin Arapların şerefli kimseleri ve insanların önde gelenlerinden olduğunu söyleyip öldürülmelerinin büyük bir hadise olarak değerlendirilmesini istiyordu. Bu konuda, "*Vallahi eğer Muhammed bunları öldürmüştü, böyle bir durumda yerin altı, yerin üstünden daha hayırlıdır*" diyordu.⁵ Bununla İslâm düşmanlarının kinini daha da bilemek, ileriki günlerde yapılacak olan sair savaşlarda müşriklerin öfkelerini en üst seviyeye çıkarmayı hedefliyordu. Bedir savaşının müşriklere vurduğu darbeyi bir türlü kabullenemeyen Ka'b, Mekke'de ilkin Muttalib b. Ebû Vedda b. Sabra es-Sehmi'ye, daha sonra da başka kimselere misafir oldu. Gittiği yerlerde Resûlullah'ın aleyhinde kışkırtmalarda bulundu, şiirler söyledi. Bedir'de öldürülmüş olan Ashab-ı Kalib'e ağladı.⁶ Bir müddet sonra Medine'ye dönen Ka'b, Ümmü Muğis bint Hâris başta olmak üzere diğer Müslüman hanımlara laf atmaya başladı. Bütün bu olanlardan haberdar olan Resûlullah, işin bu seviyeye varmasından sonra "Bana İbnü'l-Eşref'i kim getirecek?" diye sormak zorunda kaldı. O sırada yanında bulunan ve Ensârın önde gelenlerinden olan Muhammed b. Mesleme, "*Onu sana ben getiririm, onu ben öldürürüm*" dedi. Bunun üzerine Resûlullah, "*Yapabilirsen yap!*" dedi. Resûlullah'ın ifadesinden anlaşıldığına göre bu zor bir işti ve işin içinde öldürülme gibi bir durum da vardı. Bu yüzden İbn Mesleme'den, gücü yettiği takdirde bunu yapmasını arzu etti.⁷

Kaynaklarımızın verdiği bilgiye göre Muhammed b. Mesleme bu zorlu görevi üstlenince üç gün müddetle neredeyse hiçbir şey yememiş ve

¹ Taberî, *Tarih*, s. 368.

² Hüseyin Algül, *İslam Tarihi*, I, İstanbul: Onca Yayınevi 1986, s. 378.

³ İbn Hacer, Şihabuddin Ebû'l-Fazl Ahmed b. Ali el-Askalânî *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*, Darü'l-Efkar ed-Devliyye, Lübnan 2004, s. 1564.

⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 521.

⁵ İbn İshak, *Siyer*, s. 413; Taberî, *Tarih*, s. 368.

⁶ İbn İshak, *Siyer*, s. 413; Taberî, *Tarih*, s. 367. Bedir'de öldürülen müşriklerin Kalib mevkiine defnedilmelerinden dolayı bunlara "Kalib'e Defnedilenler" manasında Ashab-ı Kalib denmiştir.

⁷ İbn İshak, *Siyer*, s. 414; İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, nşr. Mustafâ es-Sekkâ v.dğ. Beyrut: Darü'l-Maarif 2004, s. 406; Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 521.

içmemiştir. Rivayette, “Kendisini bu işe bağladığından üç gün yemedi, içmedi” ifadesindeki “işe bağlanma” ibaresi câlib-i dikkattir. Bu mesele onun zihnini oldukça meşgul ettiğinden adeta yemeden-içmeden kesilmiştir. Şunu ifade etmemiz gerekir ki onun yeme-içmeden kesilmesi zihnen bu işe ne kadar yoğunlaştığını göstermektedir. Zira üstlendiği vazife ciddiye ve sonunda ölüm gibi bir ihtimal de vardı. İbn Mesleme içinde bulunduğu bu psikolojik durumu Resûlullah’a arz edince, Resûlullah, “Yeme-içmeyi neden terk ettin?” diye sordu. O da “Ya Resûlallah! Ben sana, başarıp başaramayacağım konusunda akıbeti belli olmayan bir söz verdim” dedi. Bunun üzerine Resûlullah, “Sana düşen görev, çalışmak ve gayret sarf etmektir” dedi.¹ Görüldüğü üzere Resûlullah onu daha da teşvik etmiş ve sıkıntıya düşmemesi için teselli etmiştir. Onun câlib-i dikkat olan bu davranışı muhtemelen kin ve öfkesini daha da bilemiştir.

Resûlullah’tan böylesine tehlikeli bir emir alan Muhammed b. Mesleme, bu işi yalnız başına yapma gibi bir düşünceye girmede. Yanına Ebû Nâile Selkan b. Sellâme b. Vakş ve Hâris b. Evs b. Muaz’ı da aldı. Üçü birlikte Ka'b’ı öldürme noktasında sözleştiler. Selkan’ın bu işe seçilmiş olması bir kazanç olmuştur. Çünkü Sellam şair bir kimseydi ve bu yönüyle Ka'b’la bir benzerliği vardı. Nitekim öldürme hadisenin öncesinde Ka'b’a anlayacağı dilden yaklaşarak ona şiirler okumuştur.²

Kaynaklarımız Ka'b’ın yanına ilk giden kimse hakkında farklı bilgiler vermişlerdir. İbn İshak, Ka'b’ın yanına giden ilk kimsenin Ebû Nâile olduğunu belirtmiştir.³ Hadis kaynaklarında ise bu işe ilk girişenin Muhammed b. Mesleme olduğu belirtilmiştir. Ayrıca İbn Mesleme ile Ka'b arasında gerçekleşen buluşmadan sonra İbn Mesleme’nin onu alıp arkadaşlarının yanına götürdüğü ve aralarındaki konuşmaların topluca gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Rivayet şu şekilde verilmiştir: Resûlullah’tan gerekli izin Muhammed b. Mesleme, çok geçmeden Ka'b b. Eşref’in yanına gelerek planını ortaya koydu. Resûlullah’ı kastederek, “Bu adam bizden zekât istedi ve bu yüzden gereekten de sıkıntıya düştük.” dedi. Bu söz üzerine Ka'b, “İleride ondan bıkip usanacaksınız” dedi. Muhammed b. Mesleme ise “Biz bir defa ona uymuş bulunduk. İşin nereye varacağını görüp bilinceye kadar onu bırakmayı da uygun görmüyoruz ve biz senden ödünç olarak bir ya da iki vesk hurma vermeni istiyoruz” dedi. Ka'b da “Siz bana rehin olarak ne vereceksiniz?” diye sorunca, İbn Mesleme “Sen bizden rehin olarak ne istersin?” diye sordu. Ka'b “Kadınlarınızı istiyorum” dedi. Orada bulunanlar

¹ İbn İshak, *Siyer*, s. 414; İbn Hişam, *es-Sire*, s. 406.

² İbn İshak, *Siyer*, s. 414. İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 30-33; İbnü'l-Esir, İzzüddin, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, y.y. 1970, V, 107; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 521.

³ İbn İshak, *Siyer*, s. 414; ayrıca bk. İbn Sa'd, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, trc. Ed. Adnan Demircan, *Siyer Yayınları*, İstanbul 2004, II, 32.

"Sen Arapların en yakışıklı olanısın, kadınlarımızı sana rehin olarak nasıl verebiliriz? Bu bizim için bir utanç kaynağı olur" dediler. Bunun üzerine Ka'b "O halde çocuklarınızı rehin olarak veriniz" dedi. Oradakiler bunu yapmanın ileriki günlerde çocukları açısından hep bir leke olarak kalacağını belirttiler. Sonra da silahlarını kastederek "Sana zırhlarımızı rehin olarak veririz" dediler. O da bunu kabul etti. Rivayetin seyrinden anlaşıldığına göre sahabiler oradan ayrılmışlar ve bir müddet sonra tekrar bir araya gelmişlerdi. Şöyle ki: Gece vaktinde Muhammed b. Mesleme Ka'b'ın yanına geldi ve kendisine seslendi. O da güzel kokular sürünmüş halde çıkıp geldi. İbn Mesleme yanında üç ya da dört kişiyle onun yanına oturunca aldıkları güzel kokudan bahsetmeye başladılar. Ka'b, "Yanımda falan kadın var ve kadınların en güzel kokuları sürünenidir" dedi. Bu sırada İbn Mesleme "Başını koklamama izin verir misin?" dedi. Ka'b'ın izin vermesi üzerine İbn Mesleme elini onun saçlarına götürerek koklamaya başladı. Bunu ikinci defa isteyince Ka'b yine izin verdi. İbn Mesleme ellerini saçına götürüp sıkı tutunca arkadaşlarına "Haydi vurun!" dedi. Onlar da hemen vurup onu öldürdüler.¹

Tarih kaynakları bu işe ilk girişenin Ebû Nâile olduğu konusunda ittifak halindedirler.² Buna göre Ebû Nâile ilkin gidip Ka'b'la gerekli konuşmayı yapmış, onu ikna ettikten sonra yanından ayrılmış ve kendisi gibi düşünen arkadaşlarının olduğunu söyleyip oradan ayrılmıştır. Daha sonra gelip durumu arkadaşlarına bildirmiş, beraber Resûlullah'ın yanına giderek vaziyeti ona arz etmiş ve ardında da toplu halde Ka'b'ın yanına gitmişlerdi. Buna göre Ebû Nâile, Ka'b'ın yanına varınca onunla bir müddet konuştu. Ayrıca karşılıklı şiirler söylediler. Sonra Ebû Nâile, "Vah sana ey İbnü'l-Eşref! Ben sana bir meseleyi söylemek üzere geldim. Bunları gizli tut!" deyince, Ka'b, "Tamam" dedi. Ebû Nâile, "Sanki bu adamın (Hz. Peygamber'i kastediyor) gelişi bizim açımızdan musibete dönüştü. Araplar bize düşman oldu. Hepsi bize karşı çıktı. Yollarımızı kestiler. Çoluk çocuk kayboldu. İnsanlar bıktı. Kendimiz ve ailemiz zorluğa düştük" dedi. Bu sözler üzerine Ka'b kendisini överek "Ben İbnü'l-Eşref'im, vallahi iş benim dediğim yere varacak diyorum ey İbn Sellâme" dedi. Ebû Nâile karşılıklı güveni oluşturmak için rehin bırakma meselesine girince, Ka'b "Bize oğullarınızı rehin bırakacaksınız" dedi. Sellâme bunun üzerine "Şayet çocuklarımızı rehin olarak alırsan, bizi ifşa etmiş olursun" dedi. Sonra kendisine bir şeyler satması teklifini yaptı ve bunun karşılığında ona silahlarını bırakacağını söyledi.³ Böylece Ka'b gelenlerin silahlı olmasından endişe etmeyecek ve

¹ Buhârî, *Cihad*, 158; Müslim, *Cihad*, 119; Ebû Davud, *Cihad*, 169; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 561.

² Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 32; İbn Seyyidinnas, *Uyunu'l-Eser*, s. 452; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 521. Hadis kaynakları bu olayı detaylı vermemiştir. Ayrıca Ebû Nâile'nin Ka'b'la konuşmasına hadis külliyyatında rastlamamaktayız.

³ Taberî, *Tarih*, s. 367.

korkmayacaktı. Ebû Nâile arkadaşlarının yanına gidip silahlarını kuşanmalarını ve oraya vardıklarında üzerine atılıp kendisini öldüreceklerini söyledi. Ka'b'ın yanına hareket etmeden önce her üçü de Hz. Peygamber'in yanında toplandı. Resûlullah onlarla birlikte Garkad mezarlığına kadar yürüdü. Sonra kendilerini uğurladı ve "Allah'ın ismiyle gidin!" dedi ve "Allah'ım onlara yardım et!" şeklinde dua etti. Her üçü de İbnü'l-Eşref'in kalesine vardılar. Ebû Nâile ona seslendi. Ka'b daha yeni düğün yapmıştı ve hanımı onu uyararak gitmemesini istedi. Onun düşmanlarıyla savaş halinde olduğunu ve böyle bir vakitte çıkmasının doğru olmadığını söylemesine rağmen Ka'b dinlemedi ve dışarı çıktı. Hatta Ka'b, gelenler için "Bunlar kardeşim Muhammed b. Mesleme ve sütkardeşim Ebû Nâile'dir" dedi. Ka'b gelip Ebû Nâile ile bir müddet konuştu. Daha sonra Ebû Nâile, İbnü'l-Acuz denen mevkiye giderek orada konuşma hususunda müsait olup olmadığını sorunca, Ka'b, "Nasıl isterseniz?" şeklinde karşılık verdi. Ebû Nâile yürüme sırasında elini onun saçına uzatıp kokladı ve çok güzel koktuğunu söyledi. Aynı hareketi bir daha yaptı. Bunu üç defa tekrarladı. Sonuncusunda başını ve ellerini tutup "Haydi vurun Allah düşmanını" deyince, kılıçlar ard arda indi ve Ka'b bir şey yapamadı. Öyle bir çılgılık attı ki çevredeki bütün kalelerin ışıkları yandı. Rivayete göre Muhammed b. Mesleme olay sırasında kılıcının adeta bir canavara dönüştüğünü ifade etmiştir. Bu da onların bu işe ne derece kuvvetle sarıldıklarını göstermektedir. Hâris b. Evs bu sırada yaralandı. Ona arkadaşlarından birinin kılıcı isâbet etmişti. Çok kan kaybettiğinden takatsiz kalmıştı. Onun yara alması hızlı hareket etmesini engellemişti. Her üç sahâbî de öldürme eyleminin ardından hızlı bir şekilde oradan kaçma çabası içine girdi.¹ Kan kaybeden bu sahâbî daha sonra arkadaşlarına yetişti ve beraber oradan ayrıldılar. Muhammed b. Mesleme ve Ebû Nâile, Hâris'i taşıyıp Resûlullah'ın olduğu yere vardılar. Sahâbîler geldikleri sırada tekbirler getirdiler.² İbn Sa'd, öldürme sırasında Ebû Nâile'nin Ka'b'ı yanına alıp da yürümeye başladığında ekibin diğer elemanlarının saklanmış olduğu bilgisini verir.³ Öldürme işi gerçekleştiği sırada gecenin son anlarıydı. Öldürme ekibinde yer alanlar Resûlullah'ın olduğu yere geldiler ve Resûlullah o sırada namaz kılıyordu. Resûlullah, namazını bitirince Hâris'le ilgilendi ve yarasına bez sardı.⁴

Bu hadiseyle ilgili olarak Muhammed b. Mesleme'nin, öldürme işini kolaylaştıracak ve Ka'b'ın tavlanmasını temin edecek bazı davranışlarda bulunabilmek için Resûlullah'tan izin istediği şeklinde bir bilgiye de sahibiz. Buna göre İbn Mesleme, Resûlullah'a, "Onu elde edebilmem için bazı sözler

¹ İbn Sa'd, bu eyleme beş sahâbînin katıldığını bildirir. Bk. *Tabakat*, II, 32; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 521.

² İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 31; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 522.

³ İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 290.

⁴ İbn İshak, *Siyer*, s. 416.

sarf etmeme izin verir misin?" şeklindeki soruyla Resûlullah'ın aleyhinde bazı hoş olmayan sözler söyleme niyetinde olduğunu ve bunun işi daha da kolaylaştıracağını, Ka'b'ın kendisinden şüphelenmesini bertaraf edeceğini düşündü. Bu da böylesine tehlikeli bir işin arifesinde akıllıca düşünülmüş bir plandan başka bir şey değildi. Resûlullah, Muhammed b. Mesleme'ye şu emri de verdi: *"Allah'ın bereketiyle git' Yanına kardeşimin oğlu Hâris b. Evs b. Muaz'ı, Ebû Abs b. Cibr'i, Abbâd b. Bişr'i ve Ebû Nâile Selkan b. Vekş'i al!"* İbn Mesleme gidip onlarla buluştu ve meseleyi anlattı. Ebû Nâile dışında diğerleri oracıkta kabul ettiler. Ebû Nâile ise Resûlullah'la istişareden sonra bunu kabul edeceğini söyledi. Resûlullah'a gidip de bu durumu anlatınca o da *"Arkadaşlarınla beraber git!"* dedi.¹

Bu hadisenin ardından Yahudileri korku salmış ve Resûlullah'ın *"Ele geçirdiğiniz Yahudi'yi öldürün!"* emri üzerine sahâbeden Muhaysa b. Mesud, Yahudi tacirlerinden İbn Süneyne'nin üzerine atılıp onu öldürmüştü. Bu Yahudi tüccarının öldürülmesi Muhaysa'nın henüz Müslüman olmamış olan kardeşi Huveysa'yı etkiledi. Onun Resûlullah'ın emrine bu denli bağlı olması ve verilen emri derhal uygulaması Huveysa'nın nazarında büyük bir işti. Huveysa *"Allah'a yemin olsun ki seni bu hale getiren bu din, şanlı bir dindir. Benî arkadaşına götür, ondan duyayım"* dedi. Muhaysa onu Resûlullah'a götürdü.² Bu hadise 3/625 senesinde Bedir savaşıdan sonra oldu.

Ka'b'ı öldüren kimseler şu sahâbîlerden oluşuyordu: Muhammed b. Mesleme, Ensârdan olup Evs kabilesindedir. Bedir ehliyindedir. Bi'setten yirmi iki yıl önce dünyaya gelmiştir. Cahiliye döneminde Muhammed ismini alanlardandır. Mus'ab b. Umeyr'in eliyle İslâm'a girmiştir. Resûlullah onunla Ebû Ubeyde b. Cerrah'ı kardeş kılmıştır. Uhud gününde insanların zor anda Resûlullah'a sırt çevirdikleri sırada Resûlullah'ın yanında kalıp sebat gösterenler arasında yer almıştır. Tebük hariç bütün savaşlara iştirak etmiştir. Resûlullah bir seriyyeye onu komutan olarak göndermiştir.³ Hz. Ömer zamanında amil olarak da görevlendirilmiş ve zekât toplamıştır. Bu dönemde maliye müfettişi olarak görev yapmıştır.⁴ Resûlullah'tan on altı hadis rivayet ettiği bilinmektedir.⁵ Muhammed b. Mesleme Müslümanlar

¹ Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1564.

² İbn İshak, *Siyer*, s. 415-6; İbn Hişam, *es-Sire*, s. 407-9; Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Seyyidinnas, *Uyunu'l-Eser*, s. 452.

³ İbn Sa'd, *Tabakat*, III, s. 513; İbn Abd'ilber, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed, *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*, nşr. Ali Muhammed el-Becâvî, Kahire ty. VII, 24; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* V, 107; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1204.

⁴ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, V, 107; Yasin Kurnaz, *Muhammed b. Mesleme Hayatı ve Şahsiyeti*, Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Ens. Konya 2008, s. 43; Fethullah Zengin, *Ensâr Kitabı İslâm Tarihinde Ensâr*, Ensâr Neşriyat, İstanbul 2015, s. 193.

⁵ Bk. Atullah Şahyar, "Muhammed b. Mesleme," *DİA*, V, 555.

arasında vuku bulan savaşlardan uzak durmuştur.¹ Hâris b. Evs, Bedir ehliindedir. Uhud savaşında şehit olmuştur. Ensârdandır.² Ebû Nâile Selkan b. Seleme, Ensârî olup Evs kabilesindedir. Daha çok Ebû Nâile şeklindeki künyesiyle tanınmıştır. Uhud ve sonrasındaki savaşlara iştirak etmiştir.³ Ebû Nâile, Ka'b b. Eşrefle sükardeşti⁴ ve şair biriydi.⁵

II. Ebû Râfi Sellam b. Ebû'l-Hukayk'ın Öldürülmesi İçin Görevlendirilen Sahâbîler

Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi hadisesi Evs ve Hazrec arasında bir yarışa yol açtı. Çünkü Resûlullah'ın yanında İslâm'a hizmette bir kabile diğerinden geri kalmak istemiyordu. Evsliler Ka'b b. Eşref'i öldürünce, Hazrec de Resûlullah'ın geride kalan düşmanları için harekete geçmek istedi ve Ka'b gibi düşmanlık edenleri araştırmaya başladı. Neticede Hazrecililer Yahudi Ebû Râfi' Sellam b. Ebû'l-Hukayk'ın böyle olduğuna kanaat getirdiler ve onun ortadan kaldırılması için Resûlullah'tan izin istediler.⁶

Resûlullah, Ebû Râfi'in öldürülmesi için Hazrec'ten bir grubu görevlendirdi. Bunlar Hazrec'in Benu Seleme kolundan olup sahâbeden Ebû Katâde Hâris b. Rib'î, Mesud b. Sinan, Esved b. Huzai ve Abdullah b. Üneys'di. Resûlullah, bu ekibin başına yine Hazrec'den olan Abdullah b. Atik'i tayin etti.⁷

Ebû Râfi', Resûlullah'a karşı Ahzab⁸ diye bilinen orduları harekete geçiren kimsedir. Bu adam insanları Resûlullah'a karşı kıskırtıyor, ona düşmanlık yapıyordu.⁹ Hayber'de bir kalede ikamet etmekteydi ve Resûlullah'a sözleriyle eziyet veriyordu.¹⁰

Hz. Peygamber'den gerekli iznin alınması üzerine yukarıda saydığımız isimler eylemlerini gerçekleştirmek için yola çıktı. Hz. Peygamber bunları uğurlarken kadın ve çocukların öldürülmemesini özellikle emretti.¹¹ Rivayetlere göre öldürme planını uygulamak için harekete geçen bu

¹ Ebû Davud, *Sünnet*, 13.

² Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 213

³ İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 289; Taberî, *Tarih*, s. 367; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1564

⁴ İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 289; Taberî, *Tarih*, s. 367.

⁵ Taberî, *Tarih*, s. 367.

⁶ İbn Hişam, *es-Sire*, s. 527; Taberî, *Tarih*, s. 369; İbn Kesir, *el-Bidâye* I, 522.

⁷ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 32; Belâzurî, Ahmed b. Yahya b. Cabir, *Ensâbu'l-eşraf*, nşr. Süheyl Zekkar-Riyaz Ziriklî, Beyrut: Darü'l-Fikr 1996, I, 371; Taberî, *Tarih*, s. 369; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 581; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, III, 307.

⁸ Bununla hendek savaşı kastedilmiş ve buna Kureyş'in yanı sıra Yahudiler, Gatafanlılar ve daha birçok kabile katıldığı için gruplar/partiler anlamında "Ahzab" denmiştir.

⁹ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 32; Belazuri, *Ensab*, I, 371; Taberî, *Tarih*, s. 369; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 571.

¹⁰ Taberî, *Tarih*, s. 369; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 522; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, III, 307.

¹¹ İbn Hişam, *es-Sire*, s. 527; Taberî, *Tarih*, s. 369; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 522.

sahâbîlerin Ebû Râfi'in evine gittikleri, her kapıdan geçtiklerinde o kapıları arkadan kilitledikleri, hanımından Ebû Râfi'in yerini sordukları, yerini tespit ettikten sonra ailesi üzerine evin kapısını kilitleyip Ebû Râfi'e kılıç darbeleriyle vurdukları ve kadının bağırması üzerine orayı terk ettikleri aktarılmıştır. Rivayete göre sahâbîler, kadını vurmak için kılıçlarına sarıldığında Hz. Peygamber'in kadın ve çocukların öldürülmemesi emrini hatırlayıp vazgeçmişlerdi. Kadının çığlığı üzerine oradan uzaklaşıp kaçan sahâbîler saklandılar. Daha sonra Ebû Râfi'in kesin şekilde öldüğünden emin olmak için içlerinden birini yabancı bir kimse kılığında gönderip insanların arasına karışmasını istediler. Bunu yaparak Ebû Râfi'in kesin olarak öldüğüne kani oldular.¹

Taberî'de verilen rivayette öldürme işini Abdullah b. Atik'in tek başına yaptığı aktarılmıştır. Rivayete göre Abdullah arkadaşlarını yanına alarak Hayber'e, Ebû Râfi'in bulunduğu kaleye doğru hareket etti. Kaleye vardıklarında Abdullah, arkadaşlarına beklemelelerini söyledi ve kalenin kapısına doğru yöneldi. Vakit gün batımıydı. Abdullah "Belki kaleye bir giriş fırsatı bulurum" diye düşünüyordu. Kalenin kapısına yaklaşınca ihtiyacını gideriyor gibi yapıp elbisesine büründü. Kale kapıcısı Abdullah'ı fark edince onu kalede oturan biri zannedip "Ey Allah'ın kulu, kapıyı kapayacağım, girmek istiyorsan gir!" diye seslendi. Abdullah bu çağırışı fırsat bilerek içeri girdi. Kapının iç tarafında تنها bir yere gizlendi. Kapıcı kimsenin olmadığından emin olunca kapıyı kapatıp anahtarı da kapının çivisine astı. Abdullah anahtarı aldı ve kapıyı açtı. Fakat kapıyı açık halde bıraktı. Sonra yine saklandı. Ebû Râfi, kalenin üst tarafında dost ve yakınlarıyla sohbet eder eğlenirdi. Sohbet bitince herkes dağılır ve evine çekilirdi. Abdullah kalenin yukarı tarafına çıkıp her kapıdan geçerken arkadan sürgüledi ve bunu da şayet öldürme sırasında Ebû Râfi'in adamları onun sesini duyarlarsa içeri girmelerini engellemek için yaptı. Abdullah, çok geçmeden Ebû Râfi'in yatmakta olduğu odayı tespit etti ve karanlıkta kendisini tespit edemediği için seslenmek zorunda kaldı. Ebû Râfi' onun sesine "Kim o?" diye karşılık verince, Abdullah sesin geldiği yöne doğru giderek kılıç darbelerini indirmeye başladı. Telaşlı olduğu için tam başarılı olamadı. Bu arada Ebû Râfi' çığlık attı. Abdullah bunun üzerine dışarı çıkıp sofada biraz bekledi ve tekrar içeri girdi. Abdullah ona, "Ey Ebû Râfi' bu çığlık da nedir?" deyince, birisinin kılıçla kendisini vurduğunu söyledi. Bu anı fırsat bilen Abdullah ikinci darbesini indirdi ve ardından da kılıcını onun karnına saplayarak öldürdü. Hızlı bir şekilde geri dönerek tek tek kapıları açıp kaçmaya başladı. Kaçarken merdivenlerin bitmiş olduğunu zannederek aşağı düştü ve bacağını kırdı. Sarığıyla bacağını saran Abdullah, bir müddet kale kapısında bekledi. Onu kesin olarak öldürdüğünü anlayınca kadar oradan

¹ İbn Hişam, *es-Sire*, s. 528; Taberî, *Tarih*, s. 370.

ayrılmadı. Nihayet seher vaktinde Arapların adeti olduğu üzere bir adam kalenin yüksek bir yerine çıkıp Ebû Râfi'nin öldüğünü haber verince işi başarıyla gerçekleştirdiğine kani oldu ve oradan ayrıldı. Arkadaşlarının yanına geldi ve öldürdüğünü haber verdi. Sonra da Resûlullah'ın yanına gitti. Resûlullah, onun bacağını sıvazladı ve o da bacağını hiç kırılmamış gibi hissetti.¹ Bu ikinci rivayette görüldüğü üzere hadisenin gece vaktinde vuku bulduğu aktarılmıştır. Taberî'deki üçüncü bir rivayette de Abdullah b. Atik ve Abdullah b. Üneys'in bu işi müşterek yaptıkları aktarılmıştır. Bu hadise hicretin 5. yılında olmuştur.² Abdullah b. Atik'in İbrance'yi konuşabiliyor olması bu işte başarılı olmasında önemli bir etken kabul edilmiştir.³ Rivayete göre Abdullah b. Atik Ebû Râfi'yi öldürürken tanınmasın diye sesini değiştirme yoluna gitmiştir.⁴

Ebû Râfi'yi öldüren timde yer alan sahâbiler hakkında verilen malumatta şu bilgilere rastlıyoruz: Abdullah b. Atik, Ensârdan olup Uhud savaşına katılmıştır. Hicri 12 yılında vuku bulan Yemame savaşında şehit düşmüştür. Resûlullah'tan hadis rivayet etmiş bir sahâbîdir.⁵ Abdullah b. Üneys, Akabe biatine katılmış olan sahâbîlerdendir. Bütün savaşlara iştirak etmiştir. Benü Seleme'ye ait putların kırılması için görevlendirilen ekipte yer almıştır. Mısır ve İfrikiye'de bulunmuş, Hz. Peygamber'den hadis rivayet etmiş, hicri 80 yılında vefat etmiştir.⁶ İbn Kesir, onun için "*Meşhur sahâbîdir*" demiştir.⁷ Ebû Katâde b. Hâris b. Rib'i, Hz. Peygamber'in meşhur ashabındandır. "*Resûlullah'ın atlısı*" lakabıyla tanınan Ebû Katâde, seriyye komutanlığı yapmış, Uhud ve sonrasında vuku bulan savaşlara Hz. Peygamber'le beraber iştirak etmiştir. Hz. Peygamber'den hadis rivayet etmiş, Kufe'de 54 yılı sonunda vefat ettiği rivayet edilmiştir. Bu bilginin yanı sıra Medine'de vefat ettiğine dair bir rivayet de vardır. Bu rivayetler dışında onun Yemâme savaşında şehit düştüğü de aktarılmıştır.⁸ Kufe'de cenaze namazını Hz. Ali'nin kıldırıldığı belirtilmiştir.⁹ Mesud b. Sinan. Bu sahâbi, Hz. Ali ile beraber bir seriyyeye katılmış ve sancaktarlık yapmıştır.¹⁰

III. Asma bt. Mervân el-Yehudiyye'nin Öldürülmesi

¹ Taberî, *Tarih*, s. 369.

² İbn Hişam, *es-Sire*, s. 528; Taberî, *Tarih*, s. 370.

³ Fethullah Zengin, "Hz. Peygamber'in Devletleşme Çalışmalarına Ensâr'ın Askeri Katkısı," *İnönü Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, Güz 2012/3(2), s. 188.

⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 572.

⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 349; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, III, 307

⁶ İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, III, 178; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 742; Fethullah Zengin, *Ensâr Kitabı*, s. 89.

⁷ İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 582.

⁸ İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1235.

⁹ İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 430; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-Gabe*, VI, 245.

¹⁰ İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1235.

Asma, İslâm'a ve Müslümanlara dil uzatan Yahudi bir kadındı. İnsanları Müslümanlara karşı tahrik edip eziyette bulunuyordu. Resûlullah hakkında kötü konuşur, İslâm'ı ve Müslümanları ayıplar bu konuda şiir söylerdi. Sahabeden Umeyr b. Adıyy'e onun sözleri ulaşınca dedi ki: *"Allah'a yemin olsun ki Medine'ye gittiğimde benîm onu öldürmem gerekir."* Müslümanlar o sırada Bedir gazvesindeydiler. Umeyr Bedir gazvesine katılamamıştı. Resûlullah Medine'ye geldiğinde Umeyr bu kadını öldürmek için izin istedi ve o da verdi. Umeyr geceleyin kadının evine yöneldi ve hicri 2. Yılda Ramazan'ın bitimine beş gece kala onu öldürdü ve doğruca Resûlullah'ın yanına geldi. Resûlullah ona, *"Asma'yı öldürdün mü?"* diye sorunca, *"Evet"* dedi.¹ Bu kadın Medine'de Benî Hatme'den bir adamla evliydi. Umeyr onu öldürünce Resûlullah *"Bu konuda artık iki keçi tolaşmaz"*² sözünü söyledi ve bu da darb-ı mesel haline geldi. Bu kadının öldürülmesiyle ilgili olarak kaynaklarda detay verilmemiştir.³ Onun öldürülmesi İslâm'ın Medine'de o günden sonra daha fazla izzet bulmasına vesile oldu. Bu işi gerçekleştiren Umeyr, Resûlullah zamanında vefat etmiştir.⁴

IV. Hâlid b. Nübeyh el-Anzî'nin Öldürülmesi

Bazı kaynaklarda bu müşriğin Süfyân b. Hâlid b. Nübeyh el-Hüzeli el-Lihyânî olduğu da aktarılmıştır.⁵ Abdullah b. Üneys onu Arafat yakınlarında bulunan Urene'de öldürdü. Bu öldürme eylemi hicri 3. yılın son ayında gerçekleşti.⁶ Resûlullah'ın, bu adamın öldürülmesi için Abdullah b. Üneys'i tek başına görevlendirdiği bilinmektedir.⁷ Bu da Abdullah'ın ikinci öldürme eylemi olmuştur. Çünkü daha önce Ebû Râfi'i öldüren ekipte de yer almıştı. Abdullah yola çıkmadan önce Resûlullah'a, bu adamı kendisine tanıtmayı için talepte bulundu. O da *"Onu gördüğünde korkar, ürker ve şeytanı hatırlarsın"* dedi. Abdullah bunun üzerine Hz. Peygamber'den düşmana karşı yalan söyleme hususunda izin isteyince o da bu izni verdi. Abdullah, Lihyân kabilesinin yaşadığı mıntıkaya gitti ve onu buldu. Abdullah, Resûlullah'ın aleyhinde konuşarak adamın sevgisini celp etti. Bu arada Abdullah tanınmamak için kılık-kıyafetini de değiştirmişti.⁸ Onunla bir müddet kaldıktan sonra insanların istirahatete çekildikleri sırada gece

¹ Belâzurî, *Ensab*, I, 486.

² Bu söz, "Artık bu mesele için iki kişi dahi olsa karşı karşıya gelmez ve mesele hal olmuştur" anlamına gelmektedir.

³ Belâzurî, *Ensab*, I, 487; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1011.

⁴ İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 1011; bk. Zekeriyâ Güler, "Umeyr b. Adı", *DİA*, XLII, 148.

⁵ Bk. Ebû Davud, I, *Salât*, 289; Nesai, *Tahrim* 1; İbn Mâce, *Diyat*, 34. İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 50.

⁶ Belâzurî, *Ensab*, I, 374; Ebû Nuaym el-İsbehani, *Tarihu İsbehan*, Beyrut 1990, I, 231, İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 582.

⁷ İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 742; İ. Lütfü Çakan, "Abdullah b. Üneys el-Cüheni," *DİA*, I, 140.

⁸ Belâzurî, *Ensab*, I, 378.

vaktinde fırsatını bulup öldürdü. Abdullah, eylemini gerçekleştirdikten sonra saklandı ve gizlice Medine'ye ulaştı. Resûlullah'a, yaptığı eylemin başarıyla sonuçlandığını söyleyince Resûlullah ona esasını hediye etti. Bu işin on sekiz gün sürdüğü belirtilmiştir.¹ Bu hadiseyle ilgili olarak hadis kaynaklarımızda "Düşmanı takip eden kimse namazı nasıl kılar?" başlığıyla verilen bölümde şu rivayet aktarılmıştır: Abdullah b. Üneys dedi ki: "Resûlullah beni Arafat ve Urene vadileri tarafında bulunan Hâlid b. Süfyân el-Hüzeli'ye gönderdi ve "Git onu öldür!" buyurdu. O adamı gördüm ve bu arada ikinci namazı vakti girmişti. Kendi kendime, "Şayet bununla uğraşırsam namazım geçer" dedim. İma ile namazımı kılip ona doğru yürüyüp gittim. Kendisine yaklaşınca bana, "Sen kimsin?" diye sordu. Ben de "Araplardan biriyim, işittiğime göre şu peygamber denen adama karşı eleman topluyormuşsun" dedim. O da "Evet" karşılığını verdi. Onunla bir süre yürüdüm. Fırsatını bulunca kılıcımla üzerine atıldım. Ruhu cesedinden ayrıldı.² Görüldüğü üzere Abdullah, bu şekilde görevini başarıyla sonuçlandırmıştır.

V. Ebû Afek'in Öldürülmesi

Medine'de Amr b. Avfoğullarından olan Ebû Afek adında yaşlı birisi, Resûlullah'ın Medine'ye hicretinden sonra İslâm aleyhinde şiirler söylüyor, bu şekilde insanları Resûlullah'a karşı kışkırtıp kin ve düşmanlığını alenen ortaya koyuyordu. Yaşı yüz yirmiye dayanmış olan bu adamı sahabeden Sâlim b. Umeyr öldürdü.³ Öldürme hadisesi şöyle gerçekleşti: Sâlim, Bedir'den dönerken doğruca Ebû Afek'in evine geldi ve o sırada bu adam, Benî Amr b. Avf mahallesinde bulunan evinin avlusunda uyumuş haldeydi. Onu orada vurdu. Adam vurulduğu sırada kılıcın sıcaklığını hissedince kötü bir çığlık attı. Adam orada öldü. Yanına toplanan bazı kimseler onu defnettiler. Sâlim izini kaybettirdi ve adamları Ebû Afek'i kimin öldürdüğünü bilemediler. Bu adam büyük bir kabilenin lideriydi.⁴

Bu işi gerçekleştiren sahâbîye gelince, Sâlim b. Umeyr Ensârdan olup Bedir ehliendir. Uhud ve Hendek dâhil olmak üzere Resûlullah'ın yanında tüm savaşlara katılmıştır. Tebuk seferine katılmadığı için gözyaşları döküp "ağlayanlar" olarak bilinen yedi kişiden biridir. Ölüm tarihi bilinmemekle beraber Muâviye b. Ebû Süfyân'ın hilafeti zamanında vefat ettiği aktarılmıştır.⁵

Sonuç

¹ İbn Sa'd, *Tabakat*, II, 50-1; İbn Kesir, *el-Bidâye*, I, 573.

² Ebû Davud, *Salat*, 289; Nesai, *Tahrim* 1; İbn Mace, *Diyat*, 34.

³ İbn Sa'd, *Tabakat*, III, 553.

⁴ Belâzurî, *Ensab*, I, 487.

⁵ İbn Sa'd, *Tabakat*, III, 553; İbn Hacer, *el-İsâbe*, s. 467.

Resûlullah, yirmi üç yıllık daveti sırasında İslâm davası önünde set olmaya çalışanların öldürülmesi gibi tehlikeli bir işte bazı sahâbîleri görevlendirmiştir. Bu sahâbîler görevlerini hiç korkmadan ifa etmişler, İslâm'ın yayılması yolunda engellerin bertaraf edilmesi uğruna büyük fedakârlıklar göstermişlerdir. Bu işi gönüllü olarak yapmışlardır. Bu şekildeki her bir faaliyetin gerçekleştirilmesindeki hedef, İslâm'ın azılı düşmanlarından birini ortadan kaldırmak olmuştur ve yapılanlar, planlı birer öldürme eylemidir. Bununla bir manada düşmanlara gözdağı da verilmiştir. Yapılan bu eylemlerle küfrün elebaşlarının ortadan kaldırılması/susturulması esas alınmış ve bunda başarılı olunmuştur.

Resûlullah'a düşmanlık edip hakkında kötü konuşanlar arasında müşriklerden olan Hâlid b. Nübeyh el-Anzî ve Ebû Afek hariç diğerlerinin ortak özellikleri Yahudi olmalarıdır. Zira Medine'de ona en fazla düşmanlık edenler Yahudiler oldular. Münafıkların aksine bu işi alenen yaptılar. Bunlar İslâm'a düşmanlık etme, Müslümanlara dil uzatma ve başkalarını Müslümanlar aleyhinde kışkırtma suçundan öldürülmüşlerdir. Yahudiler Medine'de oturdukları ve Müslümanlarla aralarında birlikte yaşamaya dair bir sözleşme bulunmasına rağmen Resûlullah aleyhine insanları kışkırtma gibi bir cesareti gösterebilmişlerdir. Bu da ortadan kaldırılmalarında en büyük sebep olmuştur. Zira sergiledikleri tavır Müslümanlarla aralarındaki sözleşmeye ihanet olarak kabul edilmiştir. Öldürülen üç Yahudi'den biri kadın olmuştur.

Sahâbîler öldürme eylemlerini gerçekleştirmeden önce bazı taktikler uygulamışlardır. Bunlar düşmanın güvenini kazanma, bu hususta gerekirse Resûlullah hakkında kötü konuşma ve karşı tarafla arada sıcaklığın oluşması için sohbet etme ve şiir okuma gibi güven telkin edici taktiklerle yapılmıştır. Ebû Nâile, Ka'b'a şiirler okurken bir taraftan da Resûlullah'ın aleyhinde konuşmuştur. Aynı şekilde Abdullah b. Üneys de Resûlullah'ın aleyhinde konuşmuştur. Bu şekilde karşı tarafın şüpheye düşmesine mahal bırakılmamıştır. Bunlar Resûlullah'ın bilgisi dâhilinde olmuştur. Öldürme işini üstlenen bu sahâbîlere Resûlullah bu izni bizzat kendisi vermiştir. Çünkü düşmanın güveninin temin edilmesi için böyle bir yol gerekli görülmüştür. Yeri geldiğinde Ka'b örneğinde görüldüğü üzere karşı tarafın duyguları okşanmıştır.

Yapılan beş öldürme eyleminin ikisi ekip halinde gerçekleştirilmiştir. Fakat öldürmeler ve kurulan planlar daha çok ferdi olmuştur. Ka'b b. Eşref'in öldürülmesinde işi planlayan Ebû Nâile Selkan b. Sellâme, Ebû Râfi'de ise Abdullah b. Atik olmuştur. İki farklı eyleme katılan sahâbî Abdullah b. Üneys olmuştur. O, Ebû Râfi'nin öldürülmesi için oluşturulan ekipte yer aldığı gibi Hâlid b. Nübeyh'i öldürme eylemini de tek başına gerçekleştirmiştir.

Sahâbîler öldürme hadisesinin ardından saklanıp düşmana yakalanmama gibi bir başarıya da gerçekleştirmişlerdir.

Öldürme eylemlerinde yer alan sahâbî sayısı toplam on üç kişi olmuştur ve bunların hepsi Ensâr arasından seçilmiştir. Bunda da öldürülecek olanların biri hariç, diğerlerinin muhtemelen Medinelî olması etkili olmuştur. Bu eylemler için herhangi bir muhacir görevlendirilmemiştir. Bu işte ön sırada yer alanlar sahâbenîn önde gelenleri arasından seçilmiştir ve çoğu Bedir ehlinden olmuştur.

Eylemleri gerçekleştirme anı için daha çok gece vakti tercih edilmiştir. Çünkü kimselerin onları görmemesi, tanınmaması ve saklanabilmeleri için bu vakit gerekli görülmüştür. Nitekim Ka'b b. Eşref'in hanımı, onun gecenin vaktinde çıkmasının doğru olmadığını söyleyerek günün tehlikeli anına işaret etmiştir. Hatta başkalarıyla savaş halinde olan birisinin böyle bir vakitte çıkmasının hiç doğru olmadığını söylemiştir.

Öldürme hadisesinin gerçekleştiği tarihler ve sahâbîlerin ölüm tarihleri göz önüne alındığında bu işin genç sahâbîlere yaptırıldığı görülmektedir. Bu işte en tehlikeli olanı Abdullah b. Atik yapmıştır. Yahudilerin evinin içine kadar girerek kendisini ciddi bir tehlikeye atmıştır. Yakalanıp öldürülme riskini göze alabilmiştir.

Resûlullah yapılan bu öldürme eylemlerini takip ve kontrol etmiştir. Çünkü sahâbîler direkt olarak onun yanına gelmişler ve o da yaralı sahâbîlerle yakından ilgilenmiş, işin akibetini sormuştur. Bu eylemler sırasında bir sahâbî yaralanmış biri de ayağını kırmıştır. Resûlullah ekipleri bizzat kendisi uğurlamış ve başarılı olmaları için dua etmiştir.

İslâm'a düşmanlıkta başı çeken bu kimselerin öldürülmesi Müslümanlar açısından büyük bir başarı olmuştur. O günden sonra Müslümanlar aleyhinde konuşmaya teşebbüs edilememiştir. Yahudiler bu öldürmelerden sonra kendilerini güvende hissedememişlerdir.

Kaynakça

- ALGÜL, Hüseyin, *İslam Tarihi*, I-IV, İstanbul: Gonca Yayınevi 1986.
BELÂZURÎ, Ahmed b. Yahya b. Cabir, *Ensâbu'l-eşraf*, I-XIII, nşr. Süheyl Zekkar-Riyaz Zirikî, Beyrut: Darü'l-Fikr 1996.
BUHÂRÎ, İsmail b. İbrahim, *Sahih*, I-VIII, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
ÇAKAN, İ. Lütfü, "Abdullah b. Üneys el-Cüheni," *DİA*, İstanbul 1998, I, 140.
EBÛ DAVUD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî el-Ezdî, *Sünen*, I-V, İstanbul: Çağrı Yayınları 1992.
EBÛ NUAYM EL-İSBEHANÎ, *Tarihu İsbehan*, Beyrut 1990.
GÜLER, Zekeriya, "Umeyr b. Adi," *DİA*, İstanbul 2012, XLII, 148.

- İBN ABD'İLBER, Ebû Ömer Yusuf b. Abdullah b. Muhammed, *el-İstîâb fi ma'rifeti'l-ashâb*, I-IV, nşr. Ali Muhammed el-Becâvî, Kahire ty.
- İBNÜ'L-ESİR, İzzüddin, *Üsdü'l-gâbe fi ma'rifeti's-sahâbe*, I-VII, y.y. 1970.
- İBN HACER, Şihabuddin Ebû'l-Fazl Ahmed b. Ali el-Askalânî *el-İsâbe fi temyizi's-sahâbe*, Darü'l-Efkâr ed-Devliyye, Lübnan 2004.
- İBN HİŞÂM, Ebû Muhammed Abdulmelik, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, nşr. Mustafâ es-Sekkâ v.dğ. Beyrut: Darü'l-Maarif 2004.
- İBN İSHAK, Muhammed, *Siyer*, yayına haz. Muhammed Hamidullah, İstanbul: Düşün Yayınları 2012.
- İBN KESİR, İsmail b. Ömer İbn Kesir, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-II, Darü'l-Efkari'd-Devliyye, Lübnan 2004.
-, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim*, byy. Darü Taybe, 1999.
- İBN MÂCE, Ebû Abdullah Muhammed b. Yezid (277/887), *Sünen*, I-II, nşr. Muhammed Fuâd Abdulbakî, İstanbul: Çağrı Yayınları 1992.
- İBN SA'D, Muhammed, *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I-XI, trc. ed. Adnan Demircan, İstanbul: Siyer Yayınları 2004.
- İBN SEYYİDİNNAS, Muhammed el-Ya'meri, *Uyunu'l-eser fi fununi'l-meğazi ve's-şemail ve's-siyer*, Dimaşk, thz.
- KAPAR, M.Ali, "Ka'b b. Eşref," *DİA*, XXIV, 3.
- KURNAZ, Yasin, *Muhammed b. Mesleme Hayatı ve Şahsiyeti*, Selçuk Ün. Sosyal Bilimler Ens. Konya 2008.
- MÜSLİM, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbûrî, *Sahih*, I-III, nşr. Muhammed Fuâd Abdulbakî, İstanbul: Çağrı Yayınları 1992.
- ŞAHYAR, Ataullah, "Muhammed b. Mesleme," *DİA*, V, 555.
- TABERÎ, Ebû Cafer Muhammed b. Cerir, *Tarihu'l-ümem ve'l-müluk (Tek Cilt)*, Darü'l-Efkar ed-Devliyye, Lübnan 2004.
- ZENGİN, Fethullah, *Ensâr Kitabı "İslam Tarihinde Ensâr"*, İstanbul: Ensâr Neşriyat 2015.
-, "Hz. Peygamber'in Devletleşme Çalışmalarına Ensâr'ın Askeri Katkısı," *İnönü Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, Güz 2012/3(2).